94. Keskiviikkona 4 päivänä syyskuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1995 2808

Kertomus 4/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Lähetekeskustelu

2) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Euro-Välimeri -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2821

Hallituksen esitys 96/1996 vp

3) Hallituksen esitys Kanadan kanssa sosiaaliturvasopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan ja Québecin kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimusjärjestelyn muutoksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 98/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 99/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 1 §:n muuttamisesta 2821

Hallituksen esitys 100/1996 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi Etelämantereen ympäristönsuojelusta ja rikoslain muuttamisesta sekä Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 101/1996 vp

7) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslaviaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen kumoamisesta ..... ,,

Asetus 3/1996 vp

8) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1995 ..... ,,

Kertomus 9/1996 vp

9) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1995 2825

Kertomus 5/1996 vp

10) Kertomus Eduskunnalle niistä toimenpiteistä, joihin Eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1993 ovat antaneet aihetta ,,

Kertomus 7/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Alho, Andersson J., Bremer, Dromberg, Hassi, Heinonen, Helle, Hurskainen, Kanerva, Kankaanniemi, Kekkonen, Kemppainen, Kiljunen, Korkeaoja, Lax, Markkula-Kivisilta, Paasio, Pesälä, Pietikäinen S., Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Saari, Salolainen, Virtanen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Dromberg.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Aaltonen, Hurskainen, Kanerva, Kekkonen, Korkeaoja, Paasio, Salolainen ja Wahlström sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat J. Andersson, Bremer, Dromberg, Helle, Kankaanniemi, S. Pietikäinen, Rantanen, Saari ja Virtanen sekä
tämän kuun 6 päivään virkatehtävien takia ed. Alho.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta
ed. Paasio ulkoasiainvaliokunnan jäsenyydestä,
ed. Markkula-Kivisilta valtiovarainvaliokunnan varajäsenyydestä,
ed. Ihamäki työasiainvaliokunnan jäsenyydestä ja
ed. Karhunen ympäristövaliokunnan varajäsenyydestä.
Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1995

Ainoa käsittely
Kertomus 4/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta ahkeroi vielä juuri ennen kesälomataukoa mietintönsä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 95. Valiokunta kiinnittää huomiota mietinnössään viiteen eri kohtaan valtuutettujen kertomuksessa:

Kansaneläkelaitoksen ja työeläkelaitosten työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäysprosentti on viime vuosina noussut, ja valiokunta pitää tärkeänä, että syyt hylkäävien päätösten kasvuun selvitetään. Tämähän on asia, josta on viime vuosina puhuttu useampaan otteeseen, niin että kysymyksessä ei ole mikään uusi suuntaus, vaan näyttää todella siltä, että työkyvyttömyyseläkkeiden myöntökäytäntö on viime vuosina selvästi tiukentunut. Toivottavasti tähän nyt vihdoinkin saataisiin sellaista selvitystä, joka todellakin voisi johtaa sellaiseen tulokseen, että tämä suuntaus ei entisestään jatku. Ei voi olla työkyvyttömien ihmisten kannalta mielekästä, että myöntökäytäntö aina vain kiristyy ja ihmiset joutuvat sairaina ja työkyvyttöminä roikkumaan työelämässä tilanteessa, jossa meillä on suuri määrä ihmisiä työttöminä.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota tutkimustoimintaan ja korostaa sitä, että pitäisi poistaa päällekkäisyyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon eri alueilla tutkimusta tekevien kesken. Tämä tehtävänjaon selkiyttäminen on varmasti aivan järkevää, mutta ainakin itse pidän hyvin tärkeänä, että Kansaneläkelaitoksella myös jatkossa on omaa korkeatasoista tutkimusta, joka hyödyttää toiminnan kehittämistä.

Edelleen valiokunta kiinnittää huomiota myös tietosuojakysymykseen, joka myös on täällä ollut useasti esillä, ei siitä sen enempää tässä yhteydessä.

Mutta on vielä kaksi asiaa, joista olisin halunnut hieman enemmän puhua.

Toinen on se, että nyt sosiaali- ja terveysvaliokunta jälleen kerran myös yhtyy siihen valtuutettujen näkemykseen, että Kansaneläkelaitos tulee myös jatkossa säilyttää eduskunnan alaisena. Tämäkin on asia, jossa niin valtuutettujen kuin eduskunnankin tahto on pitkään ollut yhteinen. Siitä huolimatta näyttää tässä yhteiskunnassa elävän vahvoja voimia, jotka haluaisivat jostain syystä nyt Kansaneläkelaitoksen pois eduskunnan alaisuudesta.

Itse en ainakaan mistään ole saanut selvitystä siitä, millä perusteella näin haluttaisiin menetellä. Joskus perusteluksi on esitetty se, että Kelan toiminta ei olisi riittävän tehokasta, kun se on eduskunnan valvonnan alaisena, tai että jollakin puolueella olisi siellä liian määräävä asema. On puhuttu jopa eduskunnan ns. Kelapuolueesta. Tällaiset heitot eivät missään tapauksessa ainakaan voi puoltaa sitä, että Kansaneläkelaitos näillä perusteilla siirrettäisiin pois eduskunnan alaisuudesta. Väitän päinvastoin, että on aika tärkeää, että kaikki merkittävät eduskuntapuolueet ovat mukana Kansaneläkelaitoksen toiminnassa valvomassa ja kehittämässä sitä ja myös saamassa palautetta suoraan asiakkailta.

Tämä uusi valtuutettujen joukkohan on nyt nimenomaan pyrkinyt hyvin ahkerasti kiertämään Kansaneläkelaitoksen alue- ja paikallistoimistoja eri puolilla Suomea, jolloin saamme aivan suoraa palautetta työntekijöiltä ja myös asiakkailta vieraillessamme näissä toimistoissa. Tältä osin voi sanoa, että Kansaneläkelaitos on kyllä selvinnyt hyvin uusista lisätehtävistä, joita sille viime vuosina on annettu. Myös palvelututkimukset osoittavat, että asiakkaat ovat pääosin hyvin tyytyväisiä saamaansa palveluun, joten tältäkin osin voidaan ajatella, että esimerkiksi jatkossa muun muassa toimeentulotuen perusosan maksun siirtäminen Kelalle on aivan mielekästä.

Mutta todellakin ennen kuin harkitaan mitään siirtoja tai vastaavia pois eduskunnan alaisuudesta, pitää olla kyllä todella painavia perusteita. Pelkkä organisatorinen muutos sinällään ei riitä perusteeksi. Itse asiassa se tuntuu ainakin minun mielestäni ja myös muiden valtuutettujen mielestä olevan vastoin valtionhallinnon kehittämislinjauksia.

Vielä on eräs asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota ja johon myös valiokunta on mietinnössään jälleen puuttunut. Se liittyy etuuksien ja etuusmuotojen yhdenmukaistamistarpeeseen eli siihen, että meillä on niin tavattoman monimuotoinen ja, voisiko sanoa, sekava etuuslainsäädäntö. Se on niin monimutkainen, että hyvä, että esimerkiksi Kelan henkilökunta tämän kaiken tuntee. Mutta asiakkaan ja palveluja käyttävän on monasti aivan mahdoton saada selvyyttä niistä etuuksista, mihin on oikeus, tai siitä, miten eri etuudet keskenään sopivat yhteen. Tässä suhteessa varmasti myös meidän kansanedustajien olisi hyvä, kun lainsäädäntöä teemme, miettiä, miten lainsäädäntöä pystytään käytännössä kentällä toteuttamaan.

Kelan henkilöstö on muun muassa kokenut, että se joutuu eräällä tavalla toimimaan poliisina eli vahtimaan, minkälaisessa perhemuodossa ihmiset asuvat, jotta etuudet annetaan oikealla perusteella. Toki myös tiedämme, että eräitä etuuksia voidaan käyttää väärin ja käytetäänkin hakemalla itselle juuri se edullisin ja sopivin muoto. Mutta nimenomaan juuri silloin yleensä vääristellään tietoja todellisista perheolosuhteista, ja se on erittäin valitettavaa.

Mutta tämä ikuisuusasia, lainsäädännön yksinkertaistamisasia, pitäisi nyt vihdoin saada vireille ministeriössä. Se on sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueena. Kelallahan on tietenkin aloitteentekovelvollisuus asiassa, ja kuten me olemme voineet kertomuksesta lukea, asia on vireillä. Siellä istuu työryhmä, on istunut jo muutaman vuoden ajan, ja tänä vuonna toivottavasti saamme konkreettisia esityksiä, joilla lainsäädännön yksinkertaistaminen saadaan vireille. Sitä varmasti odottavat meiltä tavalliset suomalaiset, jotka Kelan palveluja käyttävät.

Eräs asia, johon valiokunta ei kuitenkaan ole kiinnittänyt huomiota ja johon haluan tässä yhteydessä puuttua ja jonka valtuutetut kertomuksessaan tuovat esille, on lainsäädännön voimaansaattamisajankohta. Eli kun juuri ensi viikolla aloitamme budjetin käsittelyn, toivon todella, että muistetaan se tilanne, mihin monasti on jouduttu esimerkiksi Kelassa ja miksei varmasti kunnissakin: Kun aivan joulun kynnyksellä hyväksymme lakeja, jotka merkitsevät muutoksia etuuslajeissa, ja jos ne pitää toimeenpanna jo heti vuoden alusta, tilanne on monasti aivan kohtuuton henkilöstölle, jonka pitäisi perehtyä asioihin ja osata heti vuodenvaihteesta lukien muuttuneita säännöksiä asiakkaille tulkita. Eli valtuutetut kiinnittivät huomiota siihen, että esimerkiksi 1.3. voisi olla eräiden budjettilakien osalta sopivampi ajankohta kuin 1.1. eli juuri silloin, kun tulee muutoksia esimerkiksi palvelujen etuuslajeihin, jotta niihin ehditään riittävästi paneutua. Toivon

todella, että tämä muistetaan eduskunnan syksyn työskentelyssä.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala otti puheenvuoronsa alussa esille eläkkeiden hylkäysasian, joka on tässä salissa ollut useasti aiemminkin esillä. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt jo viime keväänä tästä asiasta selvityksen. Alustavia tuloksiakin meillä on jo käytettävissä, mutta niiden analysointi on hieman vielä kesken.

Yleisesti voidaan sanoa, että Suomessa hyväksytään eläkehakemuksista yli 80 prosenttia, mutta ne hylätythän ovatkin sitten se ongelma.

Yksilöllisten varhaiseläkkeitten myöntämisessä on tapahtunut selvää hylkäysten lisääntymistä. Kun hakijajoukkoa on tarkasteltu, on todettu, että se on hieman erilainen kuin aiemmin. Aiemmin haettiin eläkkeelle enemmän fyysisesti raskaasta työstä. Nyt hakijoiden joukossa on enemmän toimihenkilöitä. Eläkkeellepääsyn kriteerit ovat näissä erilaisissa töissä tietysti erilaiset, ja sitäkin kautta voi tapahtua lisääntymistä hylkäysprosenteissa verrattuna aiempiin, kun hakijajoukon laatu muuttuu.

Runsas vuosi sitten, toukokuussa 1995, kun tehtiin työeläkejärjestelmään uudistuksia, myös päätettiin, että työeläkevaroja suunnataan työkykyä ylläpitävään kuntoutukseen. Siltä pohjalta on käynnistetty lääkärien koulutus, ns. svb-lausuntokoulutus, jossa 300 lääkäriä ympäri maata on koulutettu kirjoittamaan svb-lausuntoja, joilla arvioidaan nyt enemmän jäljellä olevaa työkykyä kuin työkyvyttömyyttä. Näissä lääkärien kirjoittamissa lausunnoissa on ollut varmasti puutteita aiemmin, ja tällä koulutuksella pyritään parantamaan eläkehakemuksen tekijän tilannetta niin, että kun eläkehakemus on tehty, se johtaa useammin myös myönteiseen päätökseen.

Ed. O. Ojala otti esille tässä suhteessa erittäin tärkeän asian, jonka ministeri näkee päivittäin kansalaiskirjeissä, kun kansalaiset ovat saaneet hylkäyspäätöksiä. Olemme ministeriössä vakavasti asiaan paneutuneet. Olemme myös käyneet neuvotteluja työeläkeyhtiöiden ylilääkäreiden kanssa ja pohtineet tätä ongelmaa. Ihan varmasti yhtenä osatekijänä voi olla jopa tiedostamaton asenteellinen kiristyminen eläkehakemusten käsittelyssä, mutta löytyy myös muita syitä, jotka ihan luonnollisesti selittävät lisääntyneen prosentin. Yleisesti ottaen kuitenkin meillä hyvin suuri osa eläkehakemuksista johtaa heti ensi kerralla jo hyväksyntään.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. O. Ojalan puheenvuoroon, kun hän otti esille Kelan hallinnon eikä ministeri Mönkäre siihen puheenvuorossaan puuttunut. Olen samaa mieltä kuin ed. O. Ojala, että nämä keskustelut ovat ihmeellisiä. Joka kesä ilmestyvät kuin Ruokolahden leijona nämä Kelan organisaatiomuutokset tai hallinnon valvontamuutokset ja yritetään saada Kela pois parlamentaarisesta hallinnasta. Näissä keskusteluissa viime kesänä oli kyllä ministeri Mönkäreen nimi vahvasti otsikoissa, joten tietysti olisi mukava kuulla, mihin nämä ajatukset perustuvat. Kysyn samaa kuin ed. O. Ojala: Onko niillä jokin laajempi tarkoitus vai mistä syystä halutaan pois eduskunnan kontrollista koko Kansaneläkelaitos?

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! En tiedä, mihin lausumaani ed. Hyssälä viittaa. Kesällä minulta on kerran kysytty Kelan asemasta. Suomenmaa-lehden toimittaja kysyi minulta, mitä mieltä minä olen, ja sanoin, että Kelan asema on suomalaisessa järjestelmässä lievästi erikoinen. Se kelluu valtioneuvoston ja eduskunnan välissä. Siinä haastattelussa en ottanut kantaa siihen, mitä asialle pitäisi tehdä. Jonkinlaisia selvityksiä ilmeisesti koko ajan tehdään, mutta minulla ei ole tästä asiasta ollut mitään selvää mielipidettä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itsekin pyysin puheenvuoron tästä samasta ed. O. Ojalan puheen kohdasta, kun hän esitti ääneen kysymyksen, mistä mahtavat johtua nämä jatkuvat keskustelut hallintokysymyksestä. Itse kuvittelen, että tämä uhka liittyy niihin uusiin tehtäviin, jotka Kansaneläkelaitokselle on vuosien kuluessa annettu. Sillehän on työnnetty tehtäviä, jotka aikaisemmin ovat kuuluneet kunnan sosiaalitoimelle, ja tältä osin Kansaneläkelaitoksen vastuulle on tullut samaa toimintaa, mikä tänä päivänä on sosiaali- ja terveysministeriön suoralla vastuulla.

Itse arvelen, että lisääntynyt puhe liittyy tähän aika suureen muutokseen, ja mielestäni olisi kyllä hyvä asiaa jäädäkin selvittelemään sen takia, että olen matkan varrella jatkuvasti varoittanut siitä, että maahan ei muodostettaisi rinnakkaista sosiaalitoimistojärjestelmää, kun meillä kuitenkin on haluttu nähdä, että myös kunnan sosiaalitoimi elää ja pysyy pystyssä.

Tästä puheenvuorosta huolimatta olen tähän saakka johdonmukaisesti ollut tukemassa aja-

tusta, että Kansaneläkelaitos säilyy kuitenkin eduskunnan alaisena, mutta mielestäni tällainen suurempi kysymys vaatisi vastauksen, olemmeko perustamassa rinnakkaisia sosiaalitoimistoja.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Hetken tuntui kuin menneisyydestä olisi kuullut sen entisen ed. Outi Ojalan ääni taannoisilta vuosilta, kun hän harmitteli sitä, että eläkepäätöksiä tulee hylkäävinä liian paljon. Älkää nyt, tämä on aika naiivia, koska tehän pyritte nimenomaan siihen, että myös Kansaneläkelaitoksesta mahdollisimman paljon eläkepäätöksiä tulisi hylättyinä. Toisaalta pyritään lain säännöksillä siihen, että eläkeikään ostetaan, vaikka työttöminä on ihmisiä, jotka tarvitsisivat välttämättä ne työpaikat. Sama järjestelmä pätee myös Kansaneläkelaitoksen puolella. Siitä tässä on kysymys.

Toisekseen puhuitte siitä, että Kansaneläkelaitos täytyy pitää eduskunnan alaisena. Kyllä se tietysti periaatteessa näin on, mutta, ed. O. Ojala, minkä vuoksi? Täältä eduskunnasta ei ole yksikään eduskunnan ääni kaikunut Kansaneläkelaitokseen sillä tavalla, että siellä olisi noudatettu näitä vaatimuksia tai toivomuksia, mitä eduskunnasta on sinne lähetetty. (Ed. Puisto: Ei pidä paikkaansa!) — Ei ainuttakaan näitten valtuutettujen kautta. — He käyvät siellä kyllä istumassa ja syömässä, mutta mitään ei mene eduskunnasta Kansaneläkelaitokselle niistä toivomuksista ja vaatimuksista, mitä tässä talossa esitetään. Minkä vuoksi sitten Kansaneläkelaitoksen pitäisi olla eduskunnan alainen. Voitaisiin kokeilla sitä, että se olisi jonkin muun instituution alainen laitos, jos alkaisi jotakin kuulua ja mennä perillekin näissä asioissa, mitä sinne on lähetetty.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin huomautan vähän asiasta, mistä todella on kysymys. Nythän on kysymys siitä, että Kansaneläkelaitoksen valtuutetut joutuvat voimassa olevan lainsäädännön mukaan antamaan eduskunnalle kertomuksen toiminnastaan. Tämä eduskunnan kanta, tässä tapauksessa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö, lähetetään Kansaneläkelaitoksen valtuutetuille tiedoksi eli eduskunnan näkemys siitä, onko asioita hoidettu Kansaneläkelaitoksessa voimassa olevien lakien mukaan. Kun ed. Aittoniemi sanoi, että yksikään viesti eduskunnasta ei sinne kanna, niin ei sinne oikeastaan mitään muuta kannetakaan kuin eduskunnan hyväksymiä lakeja, ja valtuutettujen pitäisi omassa toiminnassaan katsoa, että Kansaneläkelaitoksen johto ja henkilöstö — noin 5 000 — niitä noudattaa, jotta nämä yli 50 miljardia markkaa tulevat oikein jaetuiksi.

Mutta tässä on sellainen historiallinen tausta, että yleensä tämä keskustelu käydään tulevaisuudesta, ja edelleenkin viittaan siihen, että tämä mietintö lähetetään ainoastaan valtuutetuille tiedoksi, siis ainoastaan valtuutetuille. Kaikki, mitä täällä tämän yhteydessä esitetään, kohdistuu valtuutetuille.

Mitä tulee Kansaneläkelaitoksen asemaan, nimenomaan mietinnössä toistetaan valiokunnan kanta siitä, että Kansaneläkelaitos olisi eduskunnan alainen. Henkilökohtaisesti olen lähtenyt siitä, että meillä on valtion valvonnassa Suomen Pankki, Yleisradio, Alko-konserni ja Kansaneläkelaitos, joka hoitaa sosiaaliturvasta noin 50 miljardia markkaa menoina eli neljänneksen koko sosiaaliturvan 200 miljardista. Silloin meillä olisi jalkoja useampia, yksityissektorilla työeläkejärjestelmä ja sitten Kansaneläkelaitoksen järjestelmä, ja se kaikki hajautettuna yksityisellä puolella mahdollisimman paljon, niin ettei synny sellaista tilannetta kuin pankkimaailmassa, jossa yksi järjestelmä oli liian keskeinen, jolloin ongelmat yhteiskunnan heikoimmassa tilanteessa kaatuivat loppupelissä kuitenkin eduskunnan niskaan. Tässä mielessä mietintö on ihan oikea.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin todella iloinen ja tyytyväinen siitä, että ministeri Mönkäre vähän tarkentaisi lausuntojaan, mitä hän on antanut. Hän sanoi täälläkin, että Kelan asema on lievästi erikoinen, hallinnollinen kuvio kelluu eduskunnan ja ministeriön välissä. Ministeri Mönkäre, teidän täytyy tietää se, että ensinnäkin Kela panee toimeen viiden ministeriön alaisia asioita. Ei ole itsestäänselvää eikä ollenkaan välttämätöntä, että sosiaali- ja terveysministeriö esimerkiksi tulisi... (Min. Mönkäre: En minä niin sanonut, puhuin valtioneuvostosta!) — Minä saanen käyttää tämän puheenvuoron. Kuitenkin nämä vaatimukset tulevat sosiaali- ja terveysministeriön piiristä, ja mielestäni valiokunnan puheenjohtaja ed. Skinnari käytti erinomaisen puheenvuoron siitä, että näitä kellujia on todella paljon suomalaisessa hallinnossa yleensä: muun muassa Suomen Pankki ja Alko Kelan rinnalla.

Tulisi kerta kaikkiaan tässä asiassa näyttää niitä puutteita, joita Kelan hallinnossa on tai olisi, jos puhutaan tällä tavoin. Pikemminkin kansalaisten keskuudessa on aika hyvä kuva Ke-

lan toiminnasta. Tietysti laajaan toimintaan liittyy aina epäkohtia, yksittäisiä epäonnistumisia, mutta niitä on kaikessa toiminnassa. Tämä asia edellyttää eduskunnassa rauhallisen, hyvän keskustelun, ja toivon, että rauhoitetaan tämä ilmapiiri ja todetaan, että Kela kuuluu eduskunnan suoraan valvontaan.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre sivusi hyvin tärkeää asiaa. Se oli nämä eläkepäätökset ja lääkäreiden kirjoittamat lausunnot eläkkeelle pääsemisestä. Itse olen tässä ihan jatkuvasti etenkin nyt kesän aikana myös eläkelausuntoja joutunut laatimaan ja väittäisin edelleenkin, että tämä hylkäämistapa on hyvin syvään juurtunut. Potilaat tuovat hyvin usein melkoisen nipun papereita, joita on hylätty ihan säännönmukaisesti. Jos yhden kerran hylätään, niin siihen tulee tällainen hylkyvaihde päälle ja kaikista perusteluista huolimatta joudutaan todella näkemään valtavasti vaivaa, että saadaan asianmukainen päätös. Siis meillä on tämä ongelma. Meillä on työttömyyskortissa huonokuntoisia ihmisiä, joilla ei ole työkykyä. Meillä on työelämässä huonokuntoisia ihmisiä, jotka vaatisivat sieltä poispääsyä nimenomaan työkyvyttöminä.

Kysymys nykytilanteesta, ettei määräaikaiseläkkeitä ole, vaan ainoastaan pysyvä tai kuntoutussuunnitelma, on sellainen vedenjakaja, jota on hyvin tärkeää katsoa sillä tavalla, ettei ihmisiä ikään kuin turhaan panna kuntoutusputkeen.

Lopuksi olisin sitä mieltä, että todella Kela pitäisi säilyttää itsenäisesti toimivana yksikkönä eduskunnan alaisuudessa. Edelleen Kelan toimistot ovat kyllä monin paikoin voineet varsin hyvin helpottaa kuntien sosiaalivirastojen toimintaa niin, että ne ovat voineet keskittyä varsinaiseen työhönsä.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Totean nyt ed. Huuhtaselle, että minä en ole nostanut Kelan asemaa keskusteluun. Minulta toimittajat toistuvasti kysyvät, mitä Kelalle pitäisi tehdä. Siinä yhteydessä olen vastannut näillä sanoilla, että sen asema on erikoinen suomalaisessa hallintojärjestelmässä, ja senhän täällä sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajakin puheenvuorossaan totesi.

Kelan tehtävät ovat erittäin tärkeät. Kela on hyvin lähellä kansalaisia, niin kuin ed. Vehkaoja toi esille. Kelalle on tullut uusia tehtäviä. Näillä keskusteluilla on ihan turha pelotella ketään, että Kelan itsenäisyys olisi uhattuna, jos joku puhuu Kelan hallinnon uudistamisesta.

Tässä asiassa on eriytettävä kaksi asiaa: Kelan sisäinen hallinto ja Kelan asema. Mitkä ovat ne perustelut, miksi Kelan pitää olla eduskunnan alaisena? Se on ihan hyvä keskustelunaihe. Voimme aivan hyvin käydä sen keskustelun, miksi sen pitää olla nimenomaan eduskunnan alaisena. Miksi se ei voi olla jossakin muualla? En ole puhunut sosiaali- ja terveysministeriöstä. Puhuin Kelan asemasta eduskunnan ja valtioneuvoston välillä.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroa ed. Aittoniemen puheenvuoroon, jossa hän esitti, että kukaan eduskunnasta ei ole koskaan puuttunut epäkohtiin. Ongelma, että on vaikea puuttua, johtuu siitä, että perinteisesti sosiaalivaliokunnan jäsenistä valtaosa on Kelan valtuutettuja kuten tälläkin hetkellä. Ongelma on näiden asioiden käsittelyssä se, että on vaikea saada tätä kertomusta käsiteltäessä päätösvaltaa.

Mutta kun lakeja käsitellään, niin edellisellä kaudella yritimme saada nettotappioihin katon ja sitä todella voimakkaasti täällä tehtiin. Saimme kuitenkin allekirjoituksen Kelan johtajilta, että he pysyvät budjetissa, ja tätä kautta saatiin tämä asia oikenemaaan. Eli kyllä näihin koko ajan puututaan.

Siitä, mikä on Kelan asema, tilintarkastajana olen sitä mieltä, että kyllä Kela pitkälti on valtio valtiossa. Lait tehdään täällä, mutta se on hyvin itsenäinen ja sinne on valutettu jatkuvasti lisää tehtäviä, jotka ovat jotenkin hallinnassa. Kuitenkin juuri nyt kesällä eri puolilla maata käytyäni Kelan toimistoissa olen todennut, että uudet tehtävät vyöryvät yli työntekijöiden. Kinastellaan siitä, miten esimerkiksi kuntoutus hoidetaan. Korkealla tasolla, Kelan ja STM:n välillä, sekä terveyskeskusten välillä pallotellaan. Asiakkaat käyvät siellä välissä. Minä olen sitä mieltä, että tämän pitää olla eduskunnan alainen niin kauan, kuin nettotappiot maksetaan yhteisistä varoistamme. On eri asia, jos on jokin muu vakuutuslaitos, mutta me maksamme nettotappiot. Valvonta kuuluu tänne. Sen pitää olla kireämpää, ja otteen pitää olla jollakin. Tämä ei voi olla valtio valtiossa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Panin hyvin mielenkiinnolla merkille ministeri Mönkäreen vastauspuheenvuoron, mitä tulee näiden eläkehylkyjen selvityk-

seen. On erittäin hyvä, että asia on selvittelyn kohteena. Toivottavasti saamme lisää valaistusta ja keskustelut eläkelaitosten kanssa johtavat tulokseen, jotta turhat hylyt, joita varmasti on, vähenisivät.

Mitä tulee ed. Aittoniemen puheenvuoroon, täytyy kyllä ihmetellä, että ed. Aittoniemi on nyt aloittanut syyskauden sillä, että hän väittää, että vasemmistoliitto olisi jotenkin ajamassa eläkehakemusten hylkäysprosentin kasvamista. Sehän, ed. Aittoniemi, ei pidä paikkaansa alkuunkaan.

Olisin toivonut, että ed. Aittoniemeä olisi hieman oikaistu eli että Kelan valtuutettujen puheenjohtaja ed. Huuhtanen olisi puheenvuorossaan muistuttanut ed. Aittoniemeä siitä, että kyllä Kelan valtuutettujen ääni kantaa myös Kelassa. Eli Kelassa kyllä kuunnellaan niin eduskunnan kuin valtuutettujenkin ääntä.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Pyydän kesäflunssaista ääntäni anteeksi, mutta tästä kertomuksesta nousee minulle muutamia sellaisia tärkeitä kysymyksiä, jotka ansaitsevat erityistä huomiota tässäkin yhteydessä.

Viisivuotiskaudella 91—97 Kelan kokonaismenot kasvoivat 37 miljardista markasta 57 miljardiin eli 20 miljardia markkaa. Kela on ollut siis hyvin voimakkaassa kehityksessä. Tämä johtui pääosin laitoksen saamista lisätehtävistä. Kela hoitaakin tällä hetkellä lapsiperheiden toimeentuloturvan lähes kokonaan, sairausvakuutuksen, työttömyyden perusturvan, peruseläketurvan sekä kuntoutusta ja sairauksien ehkäisyä. Kela on yksi maamme keskeisistä sosiaaliturvaa toteuttavista laitoksista, joka takaa kaikille maassa asuville perusturvan elämän eri tilanteissa. Kela maksoi vuonna 1995 erilaisia etuuksia asukasta kohden 11 000 markkaa. Etuusmenot olivat kymmenesosa bkt:stä ja hieman yli neljäsosa palkkasummasta.

Kun verrataan vuosien 94 ja 95 sairausvakuutusmenoja keskenään, niin vuoden 95 sairausvakuutusmenojen kasvu vuoteen 94 verrattuna johtui sairaanhoitokorvausten kasvusta. Tämä johtui osin 1.4.1995 voimaan tulleesta lääketaksauudistuksesta sekä tutkimuksista, matkoista ja lääkärinpalkkioista aiheutuvien korvausten kasvusta. Lääkkeiden korvaustaso onkin tällä hetkellä maassamme eurooppalaista keskitasoa.

Sairaanhoitokorvauksissa yksityislääkärien palkkioista aiheutuvat kustannukset, yksityisten tutkimusten ja hoidon korvaukset sekä matkakustannusten korvaukset ovat kasvaneet huomattavasti, kun vertaa vuosien 95 ja 96 alkupuoliskojen sairaanhoitomenoja keskenään. Tämä on johtunut osin siitä, että kunnat ovat supistaneet terveydenhuoltopalvelujaan ja se on lisännyt osaltaan yksityisten terveydenhuoltopalvelujen käyttöä. Ihmiset ovat entistä herkemmin käyttäneet yksityislääkäreiden palveluita, koska kunnat eivät ole kyenneet vähentyneiden erikoissairaanhoidon palvelusten takia tyydyttämään kysynnän tarvetta. Tämä on merkinnyt yksityislääkärien palkkioista aiheutuvien korvausten kasvua. Kunnat ovat saattaneet tietyissä tilanteissa jopa suosia tällaista, koska nämä ovat alentaneet kuntien sairaanhoitomenoja.

Matkakustannuksista aiheutuvien korvausten kasvu on osaltaan johtunut siitä, että kunnat ovat supistaakseen päivystysmenojaan harventaneet päivystyspisteitä ja perustaneet kuntien keskinäisiä päivystysrenkaita, mikä on luonnollisesti lisännyt Kelan korvattaviksi tulevien matkakustannusten korvausten kasvua.

Arvoisa puhemies! Vähitellen pitäisi erottaa Suomessakin terveyspalvelujen ostaja ja tuottaja sekä terveydenhuollon budjetointi sosiaalihuollon valtionosuuksista, etteivät kunnat pystyisi rahoittamaan terveydenhuoltotoimintaansa esimerkiksi Kelan korvauksilla. Nyt kuntien terveydenhuollon säästöt ovat merkinneet sitä, että Kelan sairaanhoitokorvaukset ovat kasvaneet lähes samassa määrin kuin kunnat ovat säästäneet sairaanhoitomenojaan. Näin terveydenhoitomenoissa ei todellisuudessa ole, hyvä hallitus, tapahtunut sellaisia säästöjä, joita on ajateltu, vaan terveydenhoitomenot ovat saattaneet jopa kasvaa.

Tämän vuoden alussa tapahtunut sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poisto murentaa perusturvaa. Sairausvakuutuksen kattavuus kaventuu, kun oikeus sairauspäivärahaan ei enää perustu maassa asumiseen, vaan työntekoon. Lisäksi pienituloisten päivärahan määräytymisperuste muuttui tarveharkintaiseksi. Nämä merkitsevät suunnanmuutosta pohjoismaisesta yhteisvastuuseen perustuvasta universaalista sosiaaliturva-ajattelusta kohti keskieurooppalaista työhön perustuvaa sosiaaliturvaa. Selvityksen mukaan vuoden 94 vähimmäispäivärahan saajista suuri osa oli ollut ammatissa toimineita, työmarkkinoilla marginaalisessa asemassa olevia henkilöitä, joilla sairausvakuutuksen vähimmäispäiväraha oli usein yksi vaihe erilaisten sosiaaliturvaetuuksien ketjussa. Suurella osalla heistä toimeentulon tarve tulee jatkumaan ja heidät siirretään perustoimeentuloturvan sijasta entistä tiukemmin sosiaalisen kontrollin piiriin toi-

mentulotuen hakijoiksi. Tämä on näkynyt jo toimeentulotuen saajien määrän kasvuna.

On käynyt siis, arvoisa puhemies, juuri sillä tavalla, mitä me oppositiossa puhuimme, kun sairausvakuutuslakia muutettiin, että säästöt ovat palanneet bumerangin tavalla takaisin ja samalla heikommassa asemassa olevat on saatettu ihmisyyttä loukkaavan erityisen syynin piiriin.

Toinen merkittävä aatteellinen muutos tapahtui kansaneläkevakuutukseen tämän vuoden alussa, kun kansaneläkkeen pohjaosasta tuli eläkevähenteinen. Tämä hajauttaa maamme eläkejärjestelmien kokonaisuutta, joka oli muotoutunut pitkällisten ja vaikeiden neuvottelujen tuloksena. Ratkaisu purki osaltaan maamme eläkejärjestelmien tehtäväjakoa, joka sovittiin eläkepoliittisessa kompromississa vuonna 1976. Kompromississa määriteltiin eläkejärjestelmien kaksinainen tavoite, vähimmäisturva ja kulutuksen turvaaminen, samalla kun sovittiin pohjaosan koskemattomuudesta.

Arvoisa puhemies! Kansaneläke menetti uudistuksen myötä tärkeän osan kansanvakuutusluonteestaan. Kansaneläke ei ole enää jokaiselle 16 vuotta täyttäneelle, Suomessa pysyvästi asuvalle tarkoitettu eläke. Jokaisella 16 vuotta täyttäneellä on tosin oikeus kansaneläkkeeseen, mutta kansaneläkkeen määräytymisperusteen muutoksen takia työeläkkeen suuruudesta johtuen kaikki eivät tule saamaan kansaneläkettä.

Eläkevakuutuksessa kansa jakaantuu kahtia: hyväosaisiin, joille ei kuulu kansaneläkettä, ja pienituloisiin, joiden toimeentulo on lähes kokonaan kansaneläkkeen varassa. Perusturvan osuus eläketurvassa heikkenee, ja ansainta-ajatteluun perustuva eläkevakuutus tulee entistä vallitsevammaksi. Kansaneläkkeen muuttaminen eläkevähenteiseksi ei sovellu meneillään olevaan yhteiskunnalliseen rakennemuutokseen ja laman jättämään korkeaan työttömyyteen.

Ihmistyö on korvautumassa entistä enemmän konetyöllä, ja palkkatyön merkitys on pienenemässä. Tämä on aiheuttanut epävarmuutta työmarkkinoilla ja työsuhteiden muuttumista enenevässä määrin luonteeltaan tilapäisiksi, määräaikaisiksi ja ns. epätyypillisiksi. Siksi eläkevakuutusta ei pitäisi sitoa entistä tiukemmin työhön ja työsuorituksiin, vaan eläketurvan pitäisi olla vastapaino työmarkkinoiden polarisoitumiselle eikä vahvistaa sitä. Pohjaosan myötä eläketurvastamme poistui osa pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle luonteenomaisesta peruskytkennästä, kansalaisuudesta. Maassamme lähdettiin näin purkamaan pohjoismaisen hyvinvointivaltion keskeistä perustaa, kansanvakuutusta.

Kansaneläkkeen eläkevähenteisyyden takia suuri osa työssä olleista ei tule saamaan kansaneläkettä. Kansaneläkettä saavat ainoastaan ne, jotka eivät ole olleet työelämässä lainkaan, ja ne, joiden tulot ovat jääneet pieniksi. Tämä luo paineita työntekijöiden ja työnantajien kansaneläkemaksujen poistamiseksi. Työntekijöiden kansaneläkevakuutusmaksu poistettiinkin tämän vuoden alussa. Kansaneläkevakuutuksen rahoitus tulee entistä riippuvaisemmaksi budjettivaroista. Samalla tämä luo osaltaan paineita Kelan aseman muuttamiseksi keskusvirastotyyppiseksi yksiköksi, mistä on osoituksena pyrkimys siirtää Kela sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen.

Edellä sanottu merkitsisi sitä, että Kela muuttuisi välittömästi eduskunnan alaisesta laitoksesta keskusvirastoksi ja menettäisi sen perustuslain 83 a §:ään nojaavan erikoisasemansa, joka monessa suhteessa on verrattavissa Suomen Pankkiin. Eduskunnan alaisuuden on katsottu antaneen, sitä on täällä monesti todistettu, Kelan toiminnalle pitkäjänteisyyttä, mikä ei olisi ollut mahdollista ministeriön alaisuudessa maamme hallitusten lyhytikäisyyden takia.

Kelan saattaminen sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen olisi ristiriidassa nykyisten valtionhallinnon kehittämispyrkimysten kanssa. Valtion laitoksiahan ollaan paraikaa hajauttamassa ja lisäämässä niiden itsenäisyyttä. Voidaan kysyä, onko yritys Kelan saattamiseksi sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen yhteydessä valtionhallinnon laajempaankin keskittämiseen vai liittyykö tähän myös muita, esimerkiksi poliittisia tavoitteita.

Arvoisa puhemies! Kunnallisen toimeentulotuen maksamisen kokeilu aloitettiin Kelan toimistoissa vuoden 95 alkupuolella, ja kokeilua on laajennettu niin, että mukana kokeilussa on tällä hetkellä kolmisenkymmentä kuntaa. Kokeilun tehtävänä on selvittää, miten toimeentulotuen maksatus sopisi Kelan tehtäväkenttään. Tähänastiset kokemukset kokeilusta ovat saamieni tietojen mukaan olleet myönteisiä. Kelan ja kuntien sosiaalitoimen yhteistyö on tiivistynyt. Asiakkaiden siirto Kelalle on sujunut joustavasti, ja Kelan henkilöstö on selvinnyt hyvin uuden tehtävän vastaanottamisesta.

Kokeilu ei ole myöskään lisännyt kustannuksia. Hakemukset Kelassa on käsitelty nopeasti, keskimäärin kahdessa kolmessa päivässä, kun taas useissa kunnissa pelkkä jonotusaika sosiaalityöntekijöiden puheille kestää viikosta

kahteen, joissakin kunnissa kauemminkin. Selvitysmies Heikki Koski onkin ensisijaisena vaihtoehtona esittänyt toimeentulotuen ns. normitetun osan maksatuksen siirtämistä Kelan hoidettavaksi vuoden 98 alusta. Siirron toimeenpanoa varten kunnille ja Kelalle olisi varattava riittävästi valmisteluaikaa. — Tästähän äsken täällä jo puhuttiin. Yleensä kyllä yhdyn siihen, mitä ed. Outi Ojala täällä toi esille, että kun on laajasta massahallinnosta kysymys, niin kuin Kelallakin on, silloin lain täytäntöönpanoajassa täytyy olla selvä viive, jotta henkilöstö ennättää perehtyä uusiin säännöksiin ja hoitaa valmiiksi systeemit.

Jos toimeentulotuen kaavamainen maksatus siirrettäisiin Kelalle, kuten jo 80-luvulla sosiaalityön kehityskeskusteluissa esitettiin, kunnilta vapautuisi näin työvoimaa varsinaiseen sosiaalityöhön, ja kunnissa kyettäisiin paremmin keskittymään toimeentulotukiasiakkaitten sosiaalisiin ongelmiin. Kun päästäisiin hyödyntämään Kelan atk-tiedostojen kattavia tietoja muista sosiaalietuuksista, päällekkäiset maksatukset, ennakkosuoritukset ja takaisinperinnät vähenisivät ja asiakaspalvelu nopeutuisi ja oikeusvarmuus lisääntyisi.

Kun lapsilisät, lasten kotihoidon tuki ja äitiysavustus sekä asumistuki, sotilasavustus ja opintotuki siirrettiin Kelalle vuosina 93—94, päästiin lähemmäksi yhden luukun palvelua. Esimerkiksi asumistuessa ja sotilasavustuksessa käsittelyajat lyhenivät noin puoleen entisestä ja toimeentulotuen maksaminen odotusajalta väheni. Kelan asiakaspalvelusta tehdyt tutkimukset ja toimeentulotukikokeilut osoittavat, että Kelan palvelutaso on hyvä ja Kelan hoitoon voitaisiin vähitellen antaa koko suomalaisen toimeentuloturvan toteuttaminen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan esittää ministeri Mönkäreelle ja hallitukselle — ei ministeri Mönkäre eikä hallituskaan näköjään ole paikalla — muutaman kysymyksen: Aikooko hallitus kunnioittaa valiokunnan yksimielistä kantaa, että Kela tulee säilyttää eduskunnan alaisena laitoksena, ja aikooko hallitus viheltää poikki pelin Kelan hallinnon muuttamiseksi? Toiseksi ministeri Mönkäre lupasi, että eläkkeitten hylkäystä koskeva asia selvitetään. Minä alan jo odottaa parempia lausuntoja täsmällisempiä kantoja, kuin tänä päivänä on kuultu. Myös kysyn yksityislääkärien palautustaksasta, joka on jäänyt hyvin pahasti jälkeen: Aikooko hallitus korottaa ns. palautustaksaa, koska tänä päivänä lopullinen korvaus saattaa jäädä jopa alle 10 prosentin, mikä ei vastaa alkuunkaan sairausvakuutuslain alkuperäistä henkeä?

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryhänen esitti hallitukselle ja ministeri Mönkäreelle kysymyksen, mutta he eivät nyt täällä ole vastaamassa. Hän kysyi, aikooko hallitus viheltää pelin poikki koskien Kelan hallinnollista asemaa. Haluan nyt hallituspuolueen kansanedustajana todeta, että hallitushan ei tähän asiaan ole ottanut kantaa. Ainoa, joka siihen kesällä on ottanut kantaa siinä mielessä kuin kuulimme, oli ministeri Mönkäre, mutta muualta on toki tullut ehdotuksia, että Kelan hallinnollinen asema muutettaisiin. Sen takia Kelan valtuutetut ovat erittäin pontevasti tässä asiassa esiintyneet ja haluavat pitää Kelan eduskunnan alaisena laitoksena.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedossa on hyvin paljon tällaista, että hallituksen piirissä puuhataan. Olen kuullut alivaltiosihteeri Kivelän työryhmästä, jossa tämä asia on ollut esillä, ja mehän kuulimme ministeri Mönkäreen suustakin vihjauksen, että tällaisia ajatuksia siellä on ollut. Hän vielä sanoi, että hänellä ei tähän asiaan ole täsmällistä kantaa. Koska hänellä ei näytä olevan täsmällistä kantaa, on aiheellista kysyä: Aikovatko hallitus ja ministeri Mönkäre nyt sitten kuunnella valiokunnan yksimielistä kantaa tähän asiaan?

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Ihan ensiksi haluaisin ottaa kantaa ed. Ryhäsen kysymykseen, aikooko hallitus tehdä jotakin, jotta yksityisten lääkäreiden korvausprosentteja nostettaisiin. Olen hieman hämmästynyt käyttämästänne puheenvuorosta. Haluatteko, että Suomen yhteiskunnassa otetaan käyttöön Amerikan malli eli vakuutuspohjainen sosiaaliturva tai sairaanhoito? Minun näkemykseni on se, että suomalaisen yhteiskunnan tehtävä on huolehtia verovaroin siitä, että kaikki suomalaiset saavat terveyspalveluja riippumatta siitä, minkälainen tulotaso perheellä on.

Olen erittäin tyytyväinen, niin kuin useat edellä puheenvuoron käyttäneet, siitä että sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään kiinnitti huomiota työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäysprosentin nousuun, vaikka lainsäädännössä

ei suuria muutoksia ole tapahtunut. Haluaisin ottaa yhden esimerkin elävästä elämästä.

Eräs 52-vuotias linja-autonkuljettaja sai tajuttomuuskohtauksia, ja häneltä evättiin ajokortti, mikä oli tietenkin aivan oikein turvallisuussyistä. Viisi erikoislääkäriä on todennut hänet työkyvyttömäksi. Hänet ohjattiin kuntoutukseen ja työkyvyn arviointiin, ja lääkärinlausunnon mukaan häntä ei ole mahdollista kuntouttaa työkykyiseksi. Sairaspäivät ovat täyttyneet jo kaksi vuotta sitten, ja hän on edelleen sairaslomalla. Vaimo on töissä, ja mies saa toimeentulotukea noin 1 500 markkaa kuukaudessa. Kysyn vain, onko toimeentulotuki oikea ratkaisu hänen kohdallaan. Mielestäni näin ei ole.

On oikein, että kymmenellä paikkakunnalla Suomessa on kokeilu, jossa kartoitetaan kaikki 50—59-vuotiaat pitkäaikaistyöttömät ja etsitään kuntoutus-, koulutus- ja tukityömahdollisuuksia ja tarkennetaan työkyvyttömyyseläkkeitä. Mutta mainittu henkilö ei pääse edes tähän kokeiluun, koska hän ei ole työtön vaan sairaana.

Tietosuojakysymykset ovat tärkeitä, ja valiokunta on kiinnittänyt myös niihin huomiota. On tärkeätä, että asiakkaiden oikeusturva säilyy ja että heitä informoidaan tietojen mahdollisesta käytöstä. Mutta on myös tärkeätä, että lainsäädäntöä muutetaan niin, että Kansaneläkelaitokselle mahdollistetaan tietojensaantioikeus toista etuutta koskevan asian ratkaisemisessa. Näin voidaan nopeuttaa asiakkaan edun nopeaa ratkaisemista ja vähentää etuuksien väärinkäyttöä.

Mielestäni koko sosiaaliturvalainsäädäntöä tulisi kehittää ja yksinkertaistaa.

Tuloloukkutyöryhmän esityksessä lähdetään siitä, että lasten päivähoitotuet esitetään maksettavaksi Kelan kautta, ja on oikein, että budjetissa esitetään tämä muutos vasta 1.8., jolloin siirtymäaika on tarpeeksi pitkä. Mutta päivähoitomaksuissa on jäämässä yksi suuri byrokratian kukkanen, eli tuloloukkutyöryhmän esitys jättää päivähoitomaksujen nollamaksuluokan ja korotetun maksuluokan päätöksenteon kuntien harkintaan tiukoilla rajauksilla. Tämä päätös aiheuttaa yksinkertaisesti sen, että perheet joutuvat antamaan tulotietonsa sekä Kelalle että kunnille ja näin tavallaan lisätään byrokratiaa. Toivon, että kun tuloloukkuasiaa käsitellään täällä 2.10., tämä epäkohta voitaisiin poistaa ja määritellä valtakunnallisesti myös nollamaksuluokan ja korkeamman maksuluokan tasot.

Arvoisa puhemies! Lopuksi olen tyytyväinen, että valiokunta yhtyy Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen näkemykseen siitä, että Kela tulee jatkossakin säilyttää eduskunnan alaisena laitoksena. On erittäin tärkeätä, että ihmisten hyvinvointia seurataan eduskunnan valvonnassa.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. T. Pohjola ei ehkä tarkkaan kuunnellut minun puheenvuoroani. Minähän kerroin, että nykyinen hallitus, jossa te olette mukana, on vähentänyt kuntien mahdollisuuksia terveydenhuollossa niin, että kunnat eivät kykene tuottamaan esimerkiksi erikoislääkärinpalveluja. Uskoisin näin asian olevan ed. T. Pohjolan omallakin alueella monissa kunnissa, ja tämä kehitys on tapahtunut siis teidän ollessanne hallituksessa. On siis pakko mennä, kun kunnat eivät pysty tuottamaan erikoislääkärinpalveluja, yksityisille erikoislääkäreille. Kun sairausvakuutuslain henki on, että tämä korvaus on 50 prosenttia, niin kun korvauksen perusteena olevat taksat ovat jääneet pahasti jälkeen viime aikoina, todellinen korvaus saattaa olla jopa alle 10 prosenttia. Ed. T. Pohjola, mikä kysyn teiltä: Pidättekö te tätä aikaansaamaanne kehitystä oikeana?

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntien tehtävä on myös osallistua terveyspalveluihin, ja kuntien kautta ja hyvällä yhteistyöllä se varmasti on ratkaistavissa. Suurimmat ongelmat minun käsitykseni mukaan eivät ole syrjäseuduilla vaan suurissa kaupungeissa, joissa minun näkemykseni mukaan ovat verotulokertymät niin suuret, että siellä voidaan kuntien verorahoja käyttää myös terveyspalveluihin.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kelan valtuutettujen vuosikertomuksesta voi yleisesti sanoa, että valtuutetut ovat olleet kehittämässä vuosikertomustaan vaikuttamisen suuntaan. On havaittu, että vuosikertomus on tapa vaikuttaa. Palaute on tärkeää nimenomaan Kelassa, jonka kanssa jokainen joutuu ajoittain asioimaan. Muutokset vievät luonnollisesti aina aikansa, mutta keräämällä havaitut epäkohdat vuosi vuodelta luetteloon on myös odotettavissa parannuksia.

Valtuutetut ovat kiinnittäneet eduskunnan huomiota toiseen kansalaisten kannalta tärkeään yksityiskohtaan. Sosiaaliturvaa koskevat lait ovat edelleen monimutkaisia ja liian vaikeaselkoisia. Kun lait ovat vaikeaselkoisia, kansalaisten on usein mahdoton selvittää itselleen,

millaisia erilaisia etuuksia on olemassa. Kelan asiakaspalvelua vaikeuttaa myös tulkinnanvara, joka vaikeaselkoisiin lakeihin jää. Tämä saattaa aiheuttaa jopa sen, että kansalaiset ovat eriarvoisessa asemassa eri puolilla maata. On aivan oikein, että tähän asiaan on kiinnitetty huomiota.

Arvoisa puhemies! Puutun myös Kelan hallinnolliseen asemaan, vaikka siitä jo debatti käytiinkin. Kelan valtuutetuthan ovat toimintakertomuksessaan ottaneet selvästi kantaa siihen, että Kansaneläkelaitos tulee säilyttää eduskunnan alaisena laitoksena. Tähän näkemykseen ovat sosiaali- ja terveysvaliokunta ja myös monta kertaa eduskunta yhtyneet, ja voin todeta, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on jo lähes kymmenen vuoden ajan eri kannanotoissaan päätynyt tähän.

Kelan siirtäminen sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen, mitä on silloin tällöin ehdotettu, ei paranna mielestäni mitenkään kansalaisten palvelua. Tämä olisi myös vastoin yleistä hallinnon kehittämisen suuntaa, jossa pyritään antamaan palveluyksiköille riittäviä toimintavapauksia järjestää palvelunsa asiakkaiden tarpeista lähtien. Eduskunnan alaisena laitoksena Kela pysyy kansanedustajien kontrollissa ja he näkevät lainsäädännön toimivuuden Kelan toimialaan kuuluvissa asioissa. He kuulevat myös kentältä kansalaisten arvioita Kelan toimista ja voivat saattaa nämä näkemykset ja arviot välittömästi Kelan hallinnon tietoon.

Merkillistä onkin, että huolimatta selkeästä Kelan valtuutettujen, sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja eduskunnan näkemyksestä ja päätöksistä lähinnä STM:stä tulee toistuvia kannanottoja, että Kela pitäisi ottaa ministeriön alaisuuteen, siis ministeriön virkamiesten määräysvaltaan. Itse asiassa eduskunnalta otettaisiin tämäkin tehtävä virkamiehille, kuten niin monen muunkin asian kohdalla viime vuosina on tapahtunut. Haluan todeta, että Kela tekee tärkeää lakisääteistä työtä, ja kun nykyinen systeemi kansanvaltaisena järjestelmänä, eduskunnan alaisena laitoksena, toimii hyvin, ei tarvita muutoksia Kelan hallinnolliseen asemaan.

Ed. Knaapi: Arvoisa rouva puhemies! Haluan esittää pari näkökohtaa Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomuksesta.

Kansaneläkelaitoksen rooli sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpanossa on merkittävä. Sen kautta kulkee suuri osa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän etuuksista ja korvauksista ja rahallisesti suuri osa sosiaalimenoistamme. Asiakaskontakteja kertyi kertomuksen mukaan viime vuonna noin 19 miljoonaa. Meillä on toimiva organisaatio, joka voisi nykyistä vahvemminkin olla hyödynnettävissä sosiaaliturvan maksatukseen liittyvissä tehtävissä ja sosiaaliturvajärjestelmämme kehittämisessä entistä tarkoituksenmukaisempaan suuntaan. En ymmärrä ollenkaan, miten Kansaneläkelaitos voisi olla valtio valtiossa. Valtaahan siellä on, jos puhutaan rahavirroista, mutta täältähän sinne tehtäviä ohjataan.

Sosiaaliturvaverkkoamme syytetään hajanaisuudesta, vaikeaselkoisuudesta ja tilkkutäkkimäisyydestä, mihin täälläkin lähes jokainen puhuja on kiinnittänyt huomiota. Asian toinen puoli on se, että etuuksien moninaisuus ja monipuolisuus on seurausta paitsi toisistaan erillään kehittyvistä etuuksista myös siitä, että tavoitteena on ollut kohdentaa voimavarat mahdollisimman hyvin siten, että kulloiseenkin elämäntilanteeseen osoitettaisiin mahdollisimman tilanteenmukainen etuus tai korvaus. Eli etuudet ovat keskenään niin monisäikeisessä riippuvuus- ja vaikutussuhteessa, että kokonaisuus on monin osin hallitsematon.

Kansaneläkelaitoksen organisaation kannalta hallitsemattomuus tulee esille tiedonhallintaan liittyvinä toiminnallisina ongelmina, joihin kertomuksessa viitataan. Henkilöstö joutuu tiukille jo pelkästään pysyäkseen tiedollisesti ajan tasalla, muista nykyisistä työhön liittyvistä kuormitustekijöistä puhumattakaan. Asiakkaalle ongelma näyttäytyy hahmottomana etuuskuviona, jota on vaikea ymmärtää. Näihin molempiin näkökulmiin on kertomuksessa viitattu ja tähän seikkaan on myös sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittänyt huomiota sekä viime syksynä että tänä vuonna.

Syvällisempi ongelma on kuitenkin se osa etuusjärjestelmien moninaisuutta, johon liittyvät tuloloukut ja josta odotamme ministeri Alhon työryhmän keväisen työn tuloksena lakiehdotuksia. Mielestäni kiinteänä osana tuloloukkujen purkamista olisi selvitettävä, miten Kansaneläkelaitos organisaationa voisi vahvemmin osallistua tähän työhön aktiivisena osapuolena, kokeilijana ja käytännön asiantuntijana enemmänkin kuin pelkästään lausunnon antajana.

Esimeriksi toimeentulotukikokeilusta on saatu arvokasta käytännön ja ruohonjuuritason tietoa. Näitä kokeiluja olisi lisättävä ja niihin tulisi liittää myös etuusjärjestelmien sisällön kehittäminen. Kansaneläkelaitoksessa on saman katon

alla kokemusta ja tietämystä niistä käytännön ongelmista, joita tuloloukkuihin liittyy, ja siitä, miltä osin sosiaaliturvaverkkoamme voitaisiin yksinkertaistaa mm. yhdistämällä ja yhteensovittamalla etuuksia.

Tuloloukkujen purkaminen on tehokkaampaa, jos siinä kytketään toisiinsa etuusjärjestelmien sisällön tarkistus ja maksatukseen liittyvä toiminnallinen tarkastelu. Koko sosiaalisen lainsäädännön tarkistaminen ei ole mahdollista kertaheitolla. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan viimesyksyisen kannan mukaisesti asiassa on edettävä osauudistuksin, kuitenkin kunnianhimoisin osauudistuksin. Kansaneläkelaitoksen rooli käytännön linkkinä on hyödynnettävä mahdollisimman tarkkaan.

Etuuksien yhteensovittamiseen liittyvät keskeisesti myös tietosuojakysymykset. Kannatan lämpimästi Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen näkemystä siitä, että olisi tarpeen saada nopeasti aikaan sellainen lainsäädäntö, joka mahdollistaisi Kansaneläkelaitoksessa jo olevien tietojen käyttämisen toista etuutta koskevan asian ratkaisemisessa. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tällaista tietosuojaa selkeyttävää lainsäädäntöä tarpeellisena. Mietinnössään valiokunta toteaa, että tietosuojasta tulisi tällöinkin riittävästi huolehtia. Asiakasta tulisi luonnollisesti informoida tietojen käytöstä ja asiakkaalla tulisi olla oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot. Mielestäni tilanteen pitäisi olla sellainen, että asiakas luonnostaan, itsestäänselvyytenä, tietää, että tietoja käytetään vain hänen etuutensa oikeudenmukaista määrittämistä varten. Ei hallinnon eikä lainsäätäjänkään pidä tätä itsestäänselvyyttä mielestäni tarpeettomasti edes teoriassa problematisoida.

Toinen mielestäni hyvin keskeinen kertomuksesta esille tuleva seikka on se, että EU-ulottuvuuden mukaan tulo on lisännyt paitsi Kansaneläkelaitoksen työmäärää myös asettanut uusia haasteita tietämykselle ja osaamiselle. On perusteltua pyrkiä keskittämään nämä erikoisosaamista vaativat tehtävät. En tarkoita niinkään fyysisesti, vaan tiedollisesti, siten että toisaalta turvataan asiantuntemus ja toisaalta saadaan myös käytännön kokemukselle ja siitä kertyvälle osaamiselle koontapaikka, josta ammentaa näkemystä siitä, miten EU meillä käytännössä vaikuttaa. Myös tässä suhteessa Kansaneläkelaitoksen rooli käytännön linkkinä on hyödynnettävä mahdollisimman tarkkaan. Uskon, että se vahvistaa mahdollisuuksiamme osallistua EU:n kehittämiseen tältäkin osin. Hyvinvointimallimmehan suhteessa EU:hun on enemmän vientikuin tuontitavaraa.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomuksessa on nostettu esille keskeisiä toiminnallisia kysymyksiä ja haasteita, eikä moittia voi myöskään kertomuksessa Kansaneläkelaitoksen henkilöstölle osoitettua kannustusta ja kiitosta, joka ei tämän tyyppisissä papereissa liene kovin yleistä.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin huomiota ed. Knaapin puheenvuorossa siihen, kun hän vaati, että Kansaneläkelaitoksen tulisi olla aktiivinen toimija näitten tuloloukkujen purkamisessa. Kysymyshän on nimenomaisesti lainsäädännön uudistamisesta, ja se on myöskin sosiaaliturvan kohdalla aina hallituksen asia. Se ei voi olla Kelan asia, Melan asia eikä Ilmarisen asia, vaan se on puhtaasti hallituksen asia. Pidänkin hallituksen kyvyttömyytenä sitä, että tuloloukkujen purkaminen ei ole edistynyt toivotulla tavalla.

Se, mitä ed. Knaapi puhui sosiaalilainsäädännön kokoamisesta, on kyllä välttämätöntä, koska tälläkin hetkellä on yli 200 erityistä, yksittäistä lakia, joiden avulla suomalaisen sosiaaliturvaa toteutetaan. Se on aivan liian paljon jopa ammattilaisten hallittavaksi, saati sitten yksittäisen kansalaisen, jonka oikeusturvaan kuitenkin kuuluu, että hänen pitäisi periaatteessa ymmärtää ja tietää oikeutensa.

Ed. K n a a p i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan tarkentaa sitä, että nimenomaan puhuin siitä, että meidän tulisi mahdollistaa Kansaneläkelaitoksen osallistuminen näihin kokeiluihin ja sosiaaliturvajärjestelmän kehittämiseen.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Kelan valtuutettujen puheenjohtajana tietysti rooliini kuuluisi tässä vaiheessa olla enemmän kuuntelija kuin puhuja. Olemmehan antaneet toiminnastamme kertomuksen, johon eduskunta antaa nyt vastauksen, aivan niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, tiedoksi valtuutetuille. Se, mikä eduskunnan vastauksen merkitys valtuutetuille on, on paljon enemmän, kuin täällä on haluttu sanoa.

Kela on jatkuvasti ajassaan kehittyvä sosiaaliturvan laitos, joka ei ole jäänyt sillä tavoin paikalleen, kuin täällä jotkut puheenvuorot ovat tahtoneet sanoa. Mielestäni kuitenkin on miellyttävää se, että eduskunta keskustelee edes tämän

verran Kelan valtuutettujen kertomuksesta. Joukko hupenee hyvin nopeasti, mutta toivotaan, että laatu korvaa määrän.

Valtuutettujen kertomushan on uusittu. Sopii vain kysyä, kuinka moni tämän uusitun kertomuksen sitten lienee lukenut, kun niin paljon väärinkäsityksiä edelleenkin tässä salissa on. On myös arvioitu, että kertomuksilla ei juuri pystytä asioita ohjaamaan ja niihin vaikuttamaan, mutta jos työhönsä oikein kunnolla paneutuu ja ottaa asioista selvää, sen pohjalta voi aina vaikuttaa. Haluaisin nyt vain korjata muutamia käsityksiä, jotka ovat selvästi virheellisiä.

Ed. Puisto esimerkiksi sanoi, että Kelan hallinnon suurin ongelma on se, että valtuutetuista niin moni on samalla kertaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen. Vain kolme kansanedustajaa on sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa että Kelan valtuustossa samaan aikaan. Valtuusto on kuitenkin 12 jäsenen suuruinen ja valiokunta 17 jäsenen suuruinen. Tämä ei ole mielestäni mitenkään paljon, vaan tällainen tietty linkki keskeisten vaikuttajien, valtuutettujen ja valiokunnan, välillä onkin syytä pitää.

Se, minkä toivoisin nyt ymmärrettävän, on Kela kansalaisten perusturvallisuuden takaajana. On kaikkien poliittisten puolueitten yhteinen asia, että kaikissa oloissa, olipa meillä minkälaiset hallitukset tahansa, voisimme kokea, että suomalaisille oikean suuruinen ja oikein jaettu perusturva on kunnia-asia. Tässä mielessä Kela suoraan eduskunnan valvonnan alaisena on mielestäni toimiva järjestelmä.

En kerta kaikkiaan ymmärrä, mistä syystä tätä keskustelua avataan toistuvasti ja hermostuttaen lähinnä Kelan henkilökuntaa, joka yrittää parhaansa tehdä sinällään vaikeissa kysymyksissä. Silloin kun on harkintaa jonkun ratkaisun takana, ne päätökset ovat aina vaikeita, koska niitä on niin helppo arvostella. Tästä tuleekin varmaan se yleinen huoli, onko esimerkiksi työkyvyttömyysmäärittely tässä maassa oikealla tasolla vaiko ei. Tämä ei ole yksin Kelan ongelma, vaan se on kaikkien työkyvyttömyyseläkkeitä maksavien laitosten ongelma.

Tällä hetkellä hyvää on ollut siinä se, että kun kansalaisilla on ollut kansaneläkkeen pohjaosa, niin on käytetty tätä yhteensovittamismenettelyä työeläkelaitosten ja Kelan välillä. On pyritty linjakkaisiin, samoihin ratkaisuihin ja tässä on pitkälle onnistuttu. Nyt, kun pohjaosa on jäämässä jatkossa pois kokonaankin, huoleksi tulee, miten tästä eteenpäin. Tuleeko sellainen villi tilanne, että eri laitoksista tulee kymmenittäin erilaisia eläkkeenmyöntöpäätöksiä, jotka eri laitoksista ovat hyvin eritasoisia ja jolloin kansalaiset joutuvat eriarvoiseen asemaan? Tämä on täysin aiheellinen pelko.

Mielestäni eduskunta voi aivan hyvin yhtyä siihen, ja toivon sitä sydämestäni, mitä sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään sanoo yksinkertaisesti ja selkeästi: Kela tulee säilyttää eduskunnan alaisuudessa. Toivon, että tämä päätös, joka tänään tehdään, on myös selvä ohje valtionhallinnon uudistajille, jotka puuhastelevat kokonaan muissa tarkoitusperissä. Haluan toistaa sen, että Kela toteuttaa viiden ministeriön päätöksien alaisia toimintoja ja jo tämä sinällään tekee vaikeaksi miettiä, mikä muu kuin eduskunta olisi valvomassa Kelan toimintaa.

57 miljardin potti suomalaisissa sosiaalimenoissa, jotka ovat 200 miljardin luokkaa, on suuri erä, ja sitä erää tulee hoitaa hyvin. Valtuutettujen puheenjohtajana haluan, että meidän valvontatoimintamme kehittyy. Voin sanoa, että valtuutetuilla, ihan jokaisella, on ollut selkeä, hyvä tahto, ja olemme voineet hyvässä yhteistyössä valvoa ja olla ehdottamassa toiminnan kehittämistä puolueisiin katsomatta. Tämä kertoo jo siitä vahvuudesta, joka Kelan toiminnassa eduskunnalla on.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus, jota kymmenen vuoden ajan olen katsellut, on ollut aina samanlainen, samoja asioita vähän eri järjestyksessä. En halua mitenkään loukata valtuutettuja enkä heidän kunnioittavaa puheenjohtajansa ed. Huuhtasta, mutta tähän käsitykseen olen päässyt näinä vuosina: Mitään ei ole tapahtunut, ei sitä kehitystä, mitä täällä eduskunnassa on edellytetty. Ne ovat sellaisia toimintakertomuksia kuin Nesteen, Valmetin ja muidenkin ja joutuvat roskakoriin jossakin vaiheessa. Niitä monikaan ei katsele eikä ole aiheellistakaan.

Minä olen kiinnittänyt huomiota siihen, kun sanotaan, että Kansaneläkelaitoksen pitäisi pysyä edelleenkin eduskunnan alaisena. En tiedä, mitä tapahtuisi, jos se tulisi esimerkiksi ministeriön alaiseksi. Eduskunnan alaisena laitoksena tämän valvonta on täysi nolla. Olisiko se ministeriön tai jonkun muun instituution alaisena parempi, mutta tuskin huonompi ainakaan voisi olla?

Kymmenen vuoden aikana, rouva puhemies, tässä salissa on esitetty parannuksia Kansaneläkelaitoksen toimintaan monessakin suhteessa.

On ollut kysymys esimerkiksi siitä, minkälaisia ratkaisuja tehdään eläkepäätösten osalta, siis oikeudenmukaisuuden osalta, ja myös siitä tärkeästä asiasta, että Kansaneläkelaitoksen pitäisi perustella päätöksensä, jotta esimerkiksi kielteisen päätöksen saaja tietäisi, mihin hänen hakemuksensa on kariutunut. Kymmenen vuotta näistä asioista on puhuttu. Mitään ei ole tapahtunut eikä tapahdu nytkään. Minä tiedän, että minä olen vähän eri kannalla kuin muut, mutta en minä välitä siitä. Niinhän minä olen ollut aina ja olen jatkossakin. Mitään eduskunta ei ole pystynyt valvomaan valtuutettujensa kautta Kansaneläkelaitoksen suuntaan, jotta eräät asiat olisivat oikeudenmukaisesti muuttuneet siihen suuntaan, kuin täällä on vuodesta toiseen puhuttu ja paapotettu.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotakin sanon tuohon ed. Aittoniemen väitteeseen, että mitään ei ole tapahtunut ja Kelan valtuutetut ja hallinto eivät kuuntele, mitä eduskunnassa puhutaan. Oma kokemukseni on, että kyllä toki yhtä ja toista on tapahtunut. (Ed. Aittoniemi: Mitä?) Väitän olevani liki jonkin näköinen asiantuntijakin arvioimaan tätä, koska olen seurannut kehitystä useamman vuosikymmenen ajan Kelan toimihenkilönä. Olen myös sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta tätä seurannut ja nyt eduskunnan näkökulmasta. (Ed. Aittoniemi: Yksi esimerkki!)

Mutta erityisesti haluan tähdentää sitä, minkä toin omassa puheenvuorossanikin esille ja mikä tuli nyt ed. Aittoniemenkin puheenvuorossa: että hallitus ottaisi todellakin terveeseen korvaan tämän eduskunnan yksimielisen päätöksen siitä, että Kelan hallintoa ei ruveta repelöimään.

Ed. Aittoniemi, ei ole kuuro Kelan suunta tässä suhteessa, mutta tämä hallitus näyttää olevan kuuro, joten sinnepäin täytyisi isompaa meteliä pitää.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Aittoniemi tavoittelee ilmeisesti vain julkisuutta väittämällä, että eduskunnan valvonta on nolla. Kyllähän muutakin valvontaa on kuin jokin kertomus. Sehän on varsin myöhäinen vaihe sanoa mistään toiminnasta mitään.

Itsekin valtuutettujen varapuheenjohtajana haluan korostaa sitä, että meillä on joka kuukausi kokouksia, ja oikeastaan paljon aikaisempaa enemmän on nykyisin ollut mahdollista näissä kokouksissa käsitellä ongelmakysymyksiä, jotka ovat nimenomaan tällä hetkellä ajankohtaisia. Aikaisemman johdon aikana kenties liikaakin varjeltiin sitä, että ne seikat, mihin valtuutettujen kokouksissa voitiin puuttua, olivat kerta kaikkiaan jo historiaa. Tämä hyvin myönteinen yhteistyö valtuutettujen ja hallituksen välillä on mielestäni paljon saanut myöskin parannuksia aikaan toiminnan puolella ja päätösten perustelut ovat kehittyneet esimerkiksi parempaan suuntaan. Voidaan sanoa, että vieläkin niitä voidaan kehittää, mutta on se juna nytkähtänyt liikkeelle.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen yhteen toteamukseen voin jopa yhtyä: Hän sanoo, että kun päätös esimerkiksi työkyvyttömyyseläkehakemuksesta tehdään, perustelut ovat standardimaiset ja pyöreät: Kelan valtuutetut ovat kiinnittäneet tähän seikkaan huomiota. Uskon, että tähän saamme muutoksen, ja se on terveellinen muutos ja lisää avoimuutta kansalaisiin päin.

Mutta haluan toistaa vain tässä sen, minkä sanoin jo, että päätöksiä tehdään myöskin paljon muualla ja käytännöt ovat samat. Tämä on suomalaisen, voiko sanoa, oikeusturvan ongelma ja avoimuuden ongelma, ja tässä on syytä mennä eteenpäin. Vain tässä asiassa voin olla ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä.

Ed. L ö v : Värderade talman, arvoisa puhemies! Jag tänkte ta upp endast en sak i den här berättelsen och den tangerar egentligen det som också kollegan Huuhtanen nyss kommenterade, dvs. problemet med pensioner och avslagen pension. Personligen så har jag skrivit ett otal läkarintyg för pensioneringar. Jag har också under många år varit kommissionsläkare i Fpa:s tjänst och bekantat mig med det här problemet. Jag har också haft möjlighet att ta del av andra länders system och jämföra dem med vårt system.

På grund av mycket låg pensionströskel, kan vi säga, på 70—80-talet så har vi i dag Europas lägsta medelpensionsålder i Finland, ungefär 57 år med mycket stora kostnader i släptåg, kostnader som måste hanteras mycket aktivt i dagens ekonomiska situation i Finland.

Arvoisa puhemies! Eläkepäätösprosessissa kriittistä tarkastelutapaa ei voida välttää. 20 prosentin hylkyprosentti on todennäköisesti aika lähellä optimia, jotta systeemi olisi oikeudenmu-

kainen ja laadukas. Hylky johtuu usein puutteellisista lääkärintodistuksista ja asiakkaan virheellisestä mielikuvasta. Asiapapereiden perusteella asiallinen päätös johtaa asiakkaan kohdalla pettymykseen. Näitä tilanteita voidaan välttää ainoastaan hyvällä informaatiolla hoitavan lääkärin taholta potilaalle ja Kelan taholta asiakkaalle. Kelan ja muitten eläkelaitosten asiakaspalvelu saisi toki välillä kyllä olla enemmän inhimillinen, ja se vähentäisi pettymystä.

Olen sitä mieltä, että Suomen eläkejärjestelmä ja käsittelyprosessikin on maailman parhaimpia. Oikeudenmukainen järjestelmä, johon liittyvät laajat säännökset, johtaa jonkin verran byrokratiaan, mutta sitä ei voida täysin välttää. Mutta järjestelmä takaa kansalaisen oikeussuojan, ja se on tärkeää. Ainoastaan eduskunnan suorassa valvonnassa voidaan tätä järjestelmää tulevaisuudessakin puolustaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Euro-Välimeri -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 96/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys Kanadan kanssa sosiaaliturvasopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan ja Québecin kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimusjärjestelyn muutoksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 98/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 99/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 100/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laeiksi Etelämantereen ympäristönsuojelusta ja rikoslain muuttamisesta sekä Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 101/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

7) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslaviaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen kumoamisesta

Asetus 3/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

8) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1995

Lähetekeskustelu
Kertomus 9/1996 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Kuulijakunnan vähäisyydestä huolimatta ajattelin lyhyesti tarkastella oikeusasiamiehen kertomusta tässä lähetekeskustelussa siitäkin syystä, että oikeusasiamies itse on kunnioittanut läsnäolollaan tätä istuntoa. En tosin ehkä voi kaikkiin odotuksiin vastata tällä puheenvuorolla.

Valitsin aiheekseni sen kertomuksen kohdan, joka ylitti uutiskynnyksen silloin, kun kertomus lehdistölle esiteltiin. Oikeastaan ainut asiakysymys, joka oikeusasiamiehen oman johdantopuheen lisäksi uutiskynnyksen ylitti, oli sivulla 100 kertomuksessa oleva lyhyt toteamus pakkotoimenpiteiden käytöstä kehitysvammalaitoksissa

tai oikeastaan tässä tapauksessa vain yhdessä kehitysvammalaitoksessa. Ilmiö on kuitenkin yleisempi. Ajattelin tämän puheenvuoron käyttää siitäkin syystä, että kun kertomus menee perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi, toivon, että perustuslakivaliokunta hieman perusteellisemmin kysymykseen puuttuisi, koska se liittyy hyvin oleellisesti meillä äskettäin toteutettuun perusoikeusuudistukseen.

Se, että tämä asia tästä kertomuksesta ylitti uutiskynnyksen, johtui varmaan siitä, että samoihin aikoihin oli lehdissä kerrottu kehitysvammaisten ja muiden vammaisten lasten erityisopetuksessa ilmitulleista vastaavista pakkotoimenpiteistä. Kun ne olivat olleet varsinkin iltapäivälehdissä näyttävästi esillä, tietysti toimittajakunta oli kiinnostunut myöskin tästä oikeusasiamiehen kertomuksen yksityiskohdasta.

Haluaisin ensin kiittää oikeusasiamiehen toimistoa siitä, että kehitysvammahuollon erääseen alueeseen on tällä kertaa puututtu. Tämä saa mielestäni erityistä painoa siksi, että nyt lyhyen ajan sisällä tämä on jo toinen kertomus, jota tässä salissa käsitellään ja jossa on ollut esillä kehitysvammahuolto. Valtiontilintarkastajien kertomus vuodelta 94 paneutui aika laajasti asiaan, tosin eri näkökulmasta. Valtiontilintarkastajat olivat selvityttäneet kehitysvammahuollon rakenteen muutoksia ja ns. hoitopaikkasiirtoja, ja keskityttiin lähinnä rakenneuudistukseen, tässä kertomuksessa hoidon eräisiin käytännön menettelyihin.

Perusoikeusuudistuksesta huolimatta meillä on tapauksia, joissa ollaan vielä kaukana siitä, että jokaisella olisi, niin kuin perusoikeusuudistus määritteli, oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, turvallisuuteen, vapauteen ja laajasti sanottuna oikeus ihmisarvoiseen elämään. Haluan kuitenkin korostaa sitä, että vaikka toivon laajempaa käsittelyä ja tutkimusta, en tarkoita sitä, että tässä talossa tai muuallakaan ryhdyttäisiin etsimään syyllisiä, metsästämään päänahkoja, niin kuin oikeusasiamies tiedotustilaisuudessa asian ilmaisi, vaan että näitä asioita tutkittaisiin ja niistä keskusteltaisiin sitä silmälläpitäen, että huonot käytännöt muuttuisivat paremmiksi.

Arvelen, että meistä kaikista on ollut järkyttävää lukea lehdistä näistä ilmiöistä, eräistä yksittäistapauksista, joihin viittasin ja jotka siis koskettivat enemmän kehitysvammaisten lasten opetusta, ns. erityisopetusta. Varmaan meistä moni kyseli, voiko sellaista nykyään vielä tapahtua. Haluan korostaa myös sitä, että asiat eivät ole tietenkään aivan mustavalkoisia sen paremmin laitoshoidossa kuin opetuksessakaan. On vaikeita tapauksia, niin vaikeasti kehitysvammaisia nuoria, lapsia tai aikuisia, että heidän hoitonsa vaatii erityisiä toimenpiteitä. Ennen kaikkea heidän hoitonsa vaatii aikaa ja voimia siltä henkilökunnalta, joka heitä hoitaa tai opettaa. Siksi meidän pitää varoa sitä, ettemme leimaa koko hoitohenkilöstöä näillä eräillä yksittäistapauksilla, jotka ovat tulleet julkisuuteen, vaan että huolehdimme yhteiskunnan päättäjinä siitä, että on resursseja hoitoon ja opetukseen, koska niiden puutteesta lähinnä nämä kielteiset ilmiöt ovat johtuneet.

On tarpeen, että näistä vaikeistakaan asioista ei vaieta, vaan että niistä keskustellaan. Me kehitysvammaisten lasten vanhemmat, jollainen itsekin olen, tai aikuisten kehitysvammaisten vanhemmat tai muut omaiset olemme usein arkoja keskustelemaan näistä aiheista, koska mehän puhumme omassa asiassamme, eikä omassa asiassaan puhumiselle aina anneta suurta arvoa. Monet kehitysvammaisten omaiset pelkäävät myös sitä, että julkinen keskustelu vaikeuttaa vain entisestään oman kehitysvammaisen elämää.

Kun edellä mainittua valtiontilintarkastajien kertomusta täällä käsiteltiin, harmittelin palautekeskustelussa sitä, että kertomus sai eduskunnassa niin pienen huomion, vaikka muistaakseni noin 30 sivua siitä kertomuksesta käsitteli kehitysvammahuoltoa ja hoidon rakenteen muutosta. Valtiontilintarkastajat kyllä asiaan paneutuivat, mutta eduskunta ei niinkään. Pelkään tälläkin kertaa sitä, että asia ei laajaan keskusteluun nouse. Kehitysvammaiset ovat tietysti aika pieni kansalaisryhmä. Heitä on noin 30 000. Vaikka omaiset lasketaan mukaan, se on pieni joukko kansanedustajia ja heidän mielenkiintoaan ajatellen. Me olemme tottuneet kuuntelemaan massoja ja ajattelemaan äänestäjiä.

Siinäkin mielessä minusta on hyvin arvokasta, että esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisessa, joka kertomuksen julkistamisesta oli laadittu, apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio korosti, että "kehitysvammaisten kohdalla oikeusasiamiehen täytyy valvoa viranomaisia erityisen tarkasti, koska vammaiset itse eivät pysty kertomaan kokemuksistaan". Toivon, että me kansanedustajina voisimme tällä samalla mielellä ja asenteella paneutua myös tämän kansalaisryhmän elämänolosuhteisiin, jotka nyt ilmi tulleiden yksittäistapausten ja tämän kertomukseenkin otetun tapauksen osalta vaikuttavat sel-

laisilta, että niihin olisi todella syytä huomiota kiinnittää.

Aivan kuin evästyksenä valiokunnan työtä varten ihan luettelonomaisesti mainitsen joitakin lähteitä, joihin valiokunnassa, mikäli mielenkiintoa on, voitaisiin paneutua.

Ensinnäkin voidaan lähteä pakkohoidon osalta YK:n sopimuksista, lapsen oikeuksien sopimuksesta, jossa on muun muassa tällainen kohta: "Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin lainsäädännöllisiin, sosiaalisiin ja kasvatuksellisiin toimiin suojellakseen lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittumiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä kohtelulta, kaltoin kohtelulta tai hyväksikäytöltä, myös seksuaaliselta hyväksikäytöltä, silloin kun hän on vanhempiensa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa."

Sitten on aivan tuore, tänä kesänä valmistunut luonnos: Euroopan yhteisöjen komission tiedonanto vammaisten yhtäläisistä mahdollisuuksista, jossa on juuri näihin ilmiöihin liittyvää evästystä, joka ansaitsisi huomiota keskustelujen pohjaksi.

Näitten asiakirjojen rinnalla meillä on Suomessa valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä vammaispoliittista ohjelmaa, joka on nyt tällä kertaa otsikoitu sanoilla "Kohti yhteiskuntaa kaikille" ja jonka ohjelman päämääränä on se, että vammaiset saisivat täysivaltaisen aseman yhteiskunnassa ja että heillä olisi nämä perusoikeusuudistuksen kaikille kansalaisille takaamat ihmisoikeudet myös ihan käytännössä. Tästä asiapaperista ilmenee myös monia sellaisia käytännön asioita, jotka olisi syytä eduskunnassa tiedostaa ja joista voitaisiin aivan kuin koota sellaista materiaalia nyt tämän kertomuksen yksityiskohdan yhteydessä, jota on eri tahoilla syntynyt ja joka tähän aiheeseen liittyy.

Evästyksenä niille edustajille, jotka tähän jaksavat ja ehtivät paneutua, sanon lopuksi ehkä juhlallisesti, mutta sanon kuitenkin Vapahtajan sanat: "Minkä olette tehneet yhdelle näistä vähimmistä, sen te olette tehneet minulle."

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitän edustajien huomiota eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa edellisen apulaisoikeusasiamiehen Pirkko K. Koskisen kirjoituksen kohtaan, jossa hän tarkastelee kentällä tehtäviä tarkastustoimia ja niiden merkitystä. Hän mainitsee suorana lainauksena: "Perinteistä tarkastustoimintaa tärkeämpää on kuitenkin se, että oikeusasiamiehellä säilyy edes jonkinlainen kosketus kenttään. Kun kanteluiden ratkaiseminen on kirjoituspöydän äärellä kaikessa rauhassa tehtävää paperityötä, näkee tarkastuksella edes vilauksen siitä, missä oloissa varsinainen työ tehdään. Kirjoituspöydän takaa on helppo arvostella."

Itse lisään tähän, että kirjoituspöydän takana on kuitenkin joskus vaikea tehdä oikeita ja olosuhteet riittävästi huomioon ottavia päätöksiä. Toivon, että oikeusasiamiehen toimiston käytäntö tutustua tehtäväkenttäänsä ruohonjuuritasolla tulisi maan tavaksi kaikille päätöksentekijöille, jotka tavalla tai toisella ovat tekemisissä ihmisten kanssa.

Muutenkin apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskisen tekstissä on paljon harkinnan arvoista ja oppimista sekä meille päättäjille että virkamieskunnalle.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tulin saliin sen innoittamana, että ed. Alaranta totesi, että harvat jaksavat kuunnella keskustelua. Etiikan kultainen sääntö edellyttää, että me kohtelemme muita samalla tavalla, kuin edellytämme itseämme kohdeltavan. Me monesti aliarvioimme sitä, kuinka moni kuuntelee huoneessaan sitä, mitä täällä salissa tapahtuu.

Itse tähän asiaan toteaisin, että kehitysvammaisten ja yleensäkin vammaisten henkilöiden etujen ajaminen ja oikeuksien vaaliminen on mielestäni oikein valittu painopiste eduskunnan oikeusasiamiehen työn kentässä. Olen vuosikymmeniä jo ihmetellyt sitä, että kun me terveydenhuollossa olemme saaneet aikaan lain potilaan oikeuksista ja kysymyshän kuitenkin terveydenhuollossa on yleensä henkilöistä, jotka pystyvät valtaosin vaalimaan omia oikeuksiaan, niin eikö sitä suuremmalla syyllä nimenomaan sosiaalihuollon puolella olisi tarpeellista laatia vastaavan tyyppistä säännöstöä. Sillä hyvin tiedämme sen työpaineen, jossa juuri eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia työskentelee. Eivät he pysty kaikkea vaalimaan ja kaikkea valvomaan.

Minun mielestäni olisi syytä kiirehtiä tämän lainsäädännön valmistelua. Tiedän, että sellainen on ollut valmisteilla, mutta sen esitteleminen eduskunnalle on lykkääntynyt ja näyttää yhä lykkääntyvän. Toivoisin, että vihdoin ja viimein voisimme vakavasti paneutua sosiaalihuollon laitoksissa olevien ihmisten oikeusturvaan.

Näinä niukkuuden aikoina on syytä kaikkien olla valppaina!

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa puututaan sivuilla 52—54 pariin lahjusjuttuun, jolta pohjalta hiukan ajattelin esittää jonkinlaista kritiikkiä, ja se kritiikki lähtee aika pitkältä pohjalta. En kylläkään kovin pitkään tässä aikaa kuluta.

Meillä on suunnilleen 20 vuotta aikaa siitä, kun kuuluisa rötösherrajahti aikanaan 70-luvun loppupuolella lähti liikkeelle. Oli Meri-Valmetit, oli metrot, oli Kanta-Hämeen sairaalahankinnat, sittemmin Noppa-juttu jne, jotka kuohuttivat yhteiskuntaa lähes kymmenen vuoden ajan. Näissä tutkimuksen kohteena olivat erilaiset toimintatapahtumat. Puhuttiin voileipäkäräjistä, puhuttiin vähän paremmasta ja enemmästäkin, suoranaisesta rahan saannista lahjuksena, siihen liittyvistä virkarikoksista jne. Joka tapauksessa skaala oli tavattoman laaja.

Siihen aikaan, 70-luvun loppupuolen ja 80-luvun alun, oikeuskäytännössä myös noista voileipäjutuista, jotka tarkoittivat lähinnä kestitystä, jaettiin suomalaisessa yhteiskunnassa tuomioita ja virkamiehet menettivät virkansa ja tällä tavalla. Sitten saattoi taas tapahtua sillä tavalla, että selvästä rahansaannista, selvästä virkarikoksesta, ei tullut mitään seurauksia. Toisin sanoen asioiden arvostus oli mielestäni kovin hataralla pohjalla. Toisista tuli tuomioita, toisista ei.

Sitten rötösherrajahti 80-luvun puolivälissä tietyllä tavalla loppui. Se loppui osin siitä syystä, että julkinen sana menetti siihen kiinnostuksensa eikä sitä ajettu enää siltä taholta eteenpäin, ja tällaiset voileipäkäräjät ja muut käräjät tulivat varsin naurunalaisiksi. Ehkä oli vähän syytäkin, koska lahjustutkinta ja tuomiot perustuivat siihen aikaan lähinnä siihen aineistoon, joka saatiin firmojen kirjanpidosta; katsottiin, oliko ollut kenenkin vieraana Mestaritallissa Helsingissä tai muualla ja tällä tavalla.

Useaan vuoteen tällainen rötösherrajahti ei ollut liikkeellä. Nyt näyttää siltä, että asiassa on taas lähdetty liikkeelle. Eräitä lahjusepäilyjä, myös eduskunnan oikeusasiamiehen toimesta, ainakin edellisen eduskunnan oikeusasiamiehen toimesta, on pantu liikkeelle. Kun katsoo tätä skaalaa, niin aika paljolti se on samanlainen kuin tuolloin 80-luvun vaihteessa, jolloin itsekin olin mukana. On voileipäkäräjiä ja sitten taas joitakin muita käräjiä, joissa on hieman kouraantuntuvammasta kysymys, mutta samalla tavalla tietynlainen hallitsemattomuus leimaa näitä tutkimuksia.

Toisin sanoen tässäkään vaiheessa ei todennäköisesti sen paremmin poliisin, syyttäjien kuin tuomioistuimienkaan kohdalla olla oikein selvillä siitä, mitä lainsäätäjä on lahjonnalla tarkoittanut. Mikä toteuttaa lahjoman tunnusmerkistön? Toteuttaako sen muutaman ravintolaillan kestitseminen jossakin Pohjois-Suomen vesijupakassa vai vaatiiko se välttämättä sitä, että on selvää rahaa tai etuuksia? Tälläkin kertaa näyttää tässä uudessa rötösherrajahdissa, joka ei toki ole niin voimakas kuin 80-luvulla, eräänlainen hallitsemattomuus vallitsevan. Ei tiedetä, mikä on lahjus, mitä siltä vaaditaan ollakseen rangaistava.

Näin ollen myös sekä syytekäytännössä, tutkinnassa että erityisesti tuomioistuimen antamissa päätöksissä tulee kovin erilaisia, eritasoisia päätöksiä. Jostakin pienestä asiasta saatetaan tuomita. Sitten tapahtuu sillä tavalla, että vaikka on tosi merkittävistä asioista kysymys, jostakin syystä tuomiota ei tule sitten millään, ei vielä korkeimmassa oikeudessakaan.

Arvoisa puhemies! Tätä on tietysti helppo arvostella. Missään tapauksessa oikeusasiamiehen kansliaa en osoita sormella mistään; siellä on toimittu edellisen oikeusasiamiehen aikana selkärankaisesti. Varmasti nykyinen oikeusasiamies kantaa viittansa myös tässä asiassa, se on jo hänen lausunnoissaan nähty. Mutta varmaan oikeusasiamieskin tietää sen, että jotakin selkiintymistä pitäisi näihin säännöksiin saada, mikä on rangaistavaa lahjoman antamista, lahjoman vastaanottamista. Ehkä sitten tuomioistuinkäytännössä lähinnä erilaiset asteikot luodaan, jotta maassa edes jonkin verran pystyttäisiin samanlaiseen oikeuden jakamiseen eri tuomioistuimissa, että ei mentäisi 70—80-luvun malleihin, joissa olemattomasta saatettiin saada ankarat tuomiot ja merkittävän lahjomatapauksen selkeästi ollessa kysymyksessä tuomiota ei tullut ollenkaan. Hieman sen suuntaista on käytäntö nytkin. Siinä mielessä tämän asian halusin tuoda esille. Siihen tuskin oikeusasiamies pystyy paljon vaikuttamaan.

Lähinnä kysymys on tuomioistuimien suunnalla. Niiden pitäisi pystyä arvioimaan tämä asia ja luomaan oikeuskäytäntö, joka on suhteellisen tasainen yhteiskunnassa, jotta kaikki saisivat samalla mitalla ansionsa mukaan, ei kukaan kohtuuttomasti, mutta ei kukaan liian vähänkään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

9) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1995

Kertomus 5/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokuntaa lukuunottamatta muiden pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto, sekä suhteita ulkovaltoihin koskevalta osalta ulkoasiainvaliokuntaan.

10) Kertomus Eduskunnalle niistä toimenpiteistä, joihin Eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1993 ovat antaneet aihetta

Kertomus 7/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 15.46.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen